

Representantforslag 37 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Solveig Horne, Ib Thomsen og Øyvind Korsberg

Dokument 8:37 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solveig Horne, Ib Thomsen og Øyvind Korsberg om en omstrukturering av Norsk kulturråd

Til Stortinget

Bakgrunn

Norsk kulturråd forvalter Norsk kulturfond og andre statlige støtteordninger på kulturområdet. Norsk kulturråd er pådriver for nye kunst- og kulturprosjekt, og er et rådgivende organ for staten i kulturspørsmål. Rådet har rundt 100 ansatte og har det administrative ansvaret for Norsk kulturfond. Rådet er oppnevnt av Kulturdepartementet og utnevner selv tilhørende fagutvalg. Norsk kulturråd har også sekretariatsansvar for Statens kunstnerstipend, Fond for lyd og bilde og Den kulturelle skolesekken. I tillegg har Kulturrådet en egen forsknings- og utviklingsavdeling og en internasjonal seksjon som blant annet er nasjonalt kontaktpunkt for EUs kulturprogram og har en nøkkelrolle i fordelingen av EØS-midler innenfor kulturfeltet i perioden 2009–2014.

Fra 2011 er det tidligere ansvaret for ABMs (arkiv, bibliotek og museumskompetanse, og oppgaver på museums- og arkivfeltet overført til Kulturrådet. Det blir gitt særskilte utviklingsmidler til arkiv/museum og samarbeidstiltak mellom forvaltningsområdene, faglige nettverk og digitale satsinger for ABM-feltet. Totalt forvalter rådet 54 forskjellige støtteordninger, fordelt på ulike sjangre og kategorier.

Finansiering

I Norge ble 46 pst. av samlet kulturfinansiering bevilget over Kultur- og kirke departementets budsjett i 2009, fylkeskommunenes andel av utgifter til

kulturformål var 6 pst. og kommunenes andel knapt 48 pst. I rene tall innebærer dette at de statlige utgiftene til kultur var 7,5 mrd. kroner over budsjettet til Kultur- og kirke departementet (kr 1 540 per innbygger), fylkeskommunenes netto driftsutgifter til kulturformål var på 1 mrd. (kr 210 per innbygger), mens kommunene hadde netto driftsutgifter til kultur på 7,7 mrd. kroner (kr 1 584 per innbygger). I sum gir dette offentlige kulturutgifter på kr 3 384 per innbygger i 2009.

For å sammenligne er finansieringsansvaret for kultur i Sverige delt mellom staten, landsting og kommuner. Av samlet offentlig finansiering i 2009 bidro staten med 45 pst., landstingene med 14 pst. og kommunene med de resterende 41 pst. Fra og med 2011 blir det innført en ny finansieringsmodell for statlig støtte til regional kulturvirksomhet i Sverige, som forutsetter at kommuner og landsting skal få økt innflytelse for fordeling av statlige tilskudd, samtidig som staten skal ha et overgripende strategisk ansvar for den nasjonale kulturpolitikken.

I Danmark er det stat og kommune som bidrar til de offentlige kulturbevilgningene. I 2008 fordelte de samlede offentlige bevilgninger til kultur seg med 58 pst. på kommuner og 42 pst. på staten. Hovedprinsippet for oppgavefordelingen mellom stat og kommuner er at staten har ansvaret for det som stiller særlige krav om en nasjonal innsats, mens kommunene tar seg av de kulturelle oppgavene som berører det lokale kulturtilbudet og som det er lokalt engasjement om. Staten bærer hovedansvaret for den offentlige støtten til den skapende kunsten, arkivene, utdannelsesinstitusjonene og det internasjonale kultursamarbeidet, mens kommunene har ansvaret for folkebibliotekene, kultur- og idrettsanlegg, i tillegg til flere utgifter definert i kategorien «andre kulturelle formål».

I Finland har sentrale myndigheter og kommuner hovedansvaret for finansieringen. Fordelingen mel-

lom de to nivåene anslås til om lag 50/50 (sett bort fra arkiv, vitenskapelige bibliotek og utdanning).

Konsentrert kulturmak

Kulturrådet har de senere år fått økt makt og innflytelse over norsk kulturliv, bl.a. vist gjennom den nylige overføringen av ansvaret for ABM. Samtidig som ansvaret har økt, har antallet rådsmedlemmer gått ned. Da medlemmene utnevnes av Kulturdepartementet kan det gis inntrykk av en nærhet mellom politikk og kultur som er negativ med hensyn til behovet for et fritt og uhildet kulturliv. Konsekvensen av de senere års endringer er at en stadig større andel av statens midler forvaltes av en håndfull personer, som i tillegg har svært nære bånd til enkelte deler av norsk kulturliv.

Det er grunn til å stille spørsmål ved det demokratiske aspektet i den utviklingen Kulturrådet har hatt. Dette inntrykket forsterkes gjennom den manglende åpenhet til de innvilgninger og avslag som gis av rådet. Det vil derfor være i kulturens interesse å foreta grep som sørger for at det blir mindre makt, både ressursmessig og definisjonsmessig, til Kulturrådet og Kulturdepartementet.

Åpenhet, innsyn og transparens

Til tross for regjeringens økning i budsjetter til kunst og kultur, er det ikke nok til alle som søker om støtte. 90 pst. av søknadene innvilges ikke, og for dem som får avslag er behovet stort for å vite begrunnelsen og få innsyn. Med innsyn i vurderingskriterier, innsyn i hvem som deltar i søknadsbehandlingen, innsyn i organisasjonenes tildeling til egne medlemmer osv. vil søkerne lettere kunne etterprøve og eventuelt utfordre myndighetsutøvelsen til Kulturrådet. Dette vil kunne virke positivt ved å bidra til å skjerpe aktørenes årvåkenhet overfor tendenser til uheldig praksis.

Norsk kulturråd må også få på plass en digital søknadsportal, som gir muligheter for innsyn, samt at søknadene kan offentliggjøres slik at alle kan få vite hvem de konkurrerer med. Det er i kulturens interesse å iverksette tiltak som sørger for mer åpenhet og transparens når det gjelder de tildelinger, avslag og vurderinger som gjøres i forbindelse med søknadsprosessen.

Kulturråd i Norden

I St.meld. nr. 48 (2002–2003) om Kulturpolitikk fram mot 2014 redegjøres det i kap. 5 om kulturpolitikken internasjonalt og i andre land.

Om Norden heter det her bl.a. i pkt. 5.31:

«I nokre av dei nordiske kulturråda kan ein dessutan spora ein viss grad av korporativ innverknad, til skilnad frå det britiske Arts Council. Det inneber til dømes at kunstnarorganisasjonar gjennom å delta i

avgjerdsforum har direkte innverknad på korleis økonomiske ressursar skal fordelast.»

Tilskuddsforvaltningen i Norge ble utredet av det såkalte Løken-utvalget¹ i 2008. Også i denne sammenheng pekes det på det såkalte armlengdes-avstand-prinsippet:

«I Norge (og Norden for øvrig) er elementer av armlengdes avstand-prinsippet anvendt i praksis lenge før begrepet kom i bruk. Organisatorisk kom dette til uttrykk ved Norsk Kulturråd, som fra opprettelsen har hatt en relativ autonomi i sitt forhold til vedkommende departement når det gjelder tilskuddstildelinger. På samme måte som i Storbritannia er forståelsen at parlament og regjering skal stå for de overordnede målene, samt å tilrettelegge infrastruktur, finansiere og fordele ressurser mellom ulike kunstområder»,

heter det i innstillingen.

Kunstrådene i Danmark var tidligere organisert separat i Statens Teaterråd, Statens Musikkråd m.m. med selvstendige styrer og egne administrasjoner, men i forbindelse med kunstreformen i 2003 ble Statens Kunstråd opprettet som en paraplyinstans for billedkunstudvalget, det internationale billedkunstudvalg, litteraturudvalget, musikudvalget og scene-kunstudvalget. Med reformen likner kulturstøttestrukturen i Danmark strukturene i de øvrige nordiske landene.

Fremtidig finansiering av kulturlivet

Hovedproblemet med dagens finansieringsmodell er at for mye makt tillegges en liten gruppe mennesker, som utnevnes av ledelsen i et departement. Dette innebærer at kulturen settes i rammer som ikke nødvendigvis er til det beste for verken enkeltkunstnere eller kulturlivet som helhet. Kulturens vesen er grunnleggende kreativt og mangfoldig. Det å presse kulturlivet inn i rammer som er definert av en håndfull mennesker er derfor lite hensiktsmessig.

Den delen av Kulturrådets ansvarsområder som har direkte nasjonale interesser, som store kulturinstitusjoner, museum, arkiv, bibliotek og lignende, bør overføres til Stortinget og finansieres direkte gjennom statsbudsjettet. Dette vil bidra til å sikre forutsigbare rammevilkår, som ivaretar de nasjonale interessene kulturarven innebærer. I denne forbindelse må det utarbeides en oversikt over vedlikeholdsetter-slep, samt en langsiktig og forpliktende plan for hvordan disse utfordringene møtes på en forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Næringslivet finansierer en svært liten andel av kulturlivet i Norge, sammenlignet med en rekke an-

¹ http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Sluttrapport_Lokenutvalg_juni2008.pdf

dre land. Gjennom å tilrettelegge for skatteincentiver for private gaver og stipender til kulturaktører vil man både sørge for et større mangfold, og ikke minst muligheter for ukjente kunstutøvere. Ulike skatteincentiver må utredes med sikte på å stimulere til økt interesse for private næringslivsaktører og privatpersoner, til å delta i finansieringen av kulturlivet.

Det er tidligere blitt redegjort for den uheldige maktkonsentrasjon som tillegges Kulturrådet. De oppgaver som ikke har direkte nasjonale interesser må så langt det lar seg gjøre, tillegges kommunene. Dette vil sikre at de offentlige kulturmidlene fordeles bedre og bredere, både hva gjelder geografi, ulike kunstsjangre og ulike aktører. Dersom kunstmidler desentraliseres vil man få en større såkornseffekt, gjennom at de enkelte kommunestyre vil satse på egne kunsttalenter. En slik demokratiseringsprosess vil bringe kulturen nærmere folket. Dette vil i tillegg stimulere lokalt næringsliv, slik at et offentlig/privat samarbeid lettere kommer på plass, noe som vil gagne kulturlivet som helhet. Det vil derfor være i kulturens interesse å endre finansieringsstrukturen på en måte som sørger for desentralisering, såkornsmentalitet og incentiver som stimulerer til privat deltagelse.

Fremtidig sammensetting av Kulturrådet

Det vil fortsatt være enkelte oppgaver som må tillegges en sentral, uavhengig aktør. En hovedoppgave vil være å koordinere kulturlivets interesser i samarbeid med andre aktører, som Stortinget, Kulturdepartementet, kommuner og næringsliv. Kulturrådets sammensetning må i fremtiden ha en uavhengig og fri rolle. Dette innebærer at oppnevningen ikke må skje direkte av Kulturdepartementet, men av aktørene selv. Kulturrådet bør nedlegges i sin nåværende form, og erstattes med et uavhengig og bredt sammensatt «Råd for et levende kulturliv», hvis hovedoppgave skal være fordeling av de offentlige midler som ikke er overlatt til Stortinget og kommunene, samt ha en koordinerende rolle overfor de samfunnsaktører som er relevante. Dette nye rådet bør samtidig fungere som et korrektiv til de politiske prosesser som til enhver tid berører norsk kulturliv. I så måte bør organet være en naturlig høringsinstans for både Stortinget og kommunene.

Forslagsstillerne mener at et slikt råd bør settes sammen med ti representanter, hvorav:

- Seks personer oppnevnes av kulturens egne instanser, fordelt på ulike kulturuttrykk.
- To personer oppnevnes av næringslivet gjennom NHO.
- To personer oppnevnes av kommunene gjennom KS.

Rådet konstituerer selv leder og nestleder.

Det foretas en 50/50 utskiftning hvert år, og man kan ikke gjenoppnevnes for mer enn to perioder (2 x 2 år). Innføringen av et slikt råd, med mindre direkte makt enn dagens kulturråd, vil gi en mer demokratisk, dynamisk og mindre politisk tilnærming enn status per i dag.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes derfor følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en nedleggelse av Norsk kulturråd, og underliggende enheter, i sin nåværende form. I stedet opprettes Råd for et levende kulturliv, basert på intensjonene i Dokument 8:37 S (2011–2012).

II

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag til lovendringer for å sikre bedre transparens i tildelinger og avslag fra Norsk kulturråd/Råd for et levende kulturliv.

III

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2013 om å innrette kulturfinansieringen etter prinsippet om at sentrale tiltak finansieres utelukkende over statsbudsjettet, mens Norsk kulturråd/Råd for et levende kulturliv skal stimulere til bred kulturell deltagelse gjennom såkornsmentalitet og oppstarts-incentiver.

8. desember 2011

